

INHOUD

- advertenties
- heemkundige bijdrage
- de Waal aan de hemelpoort

Heemkundige Kring v.z.w. "Norbert de Vrijter" Lille

Rek. nr. : 954-7353871-55

Lokaal : 'Hof d'Intere'
Pastorijstraat 2
2152 WECHELDERZANDE

Afgiftekantoor 2418 Lille

MEDEDELINGEN

- op zaterdag 24 maart '90
voorstelling en afhalen.
7de jaarboek
Jongensschool Lille

DRIEMAANDELIJKS KONTAKTBLAD
VAN DE HEEMKUNDIGE KRING
'Norbert de Vrijter'

Achtste jaargang nr. 29   maart 1990.

Verantwoordelijke uitgever:

"Norbert de Vrijter" V.Z.w.
p.a. Jos Aerts, Boskant 17, 2418 Lille:

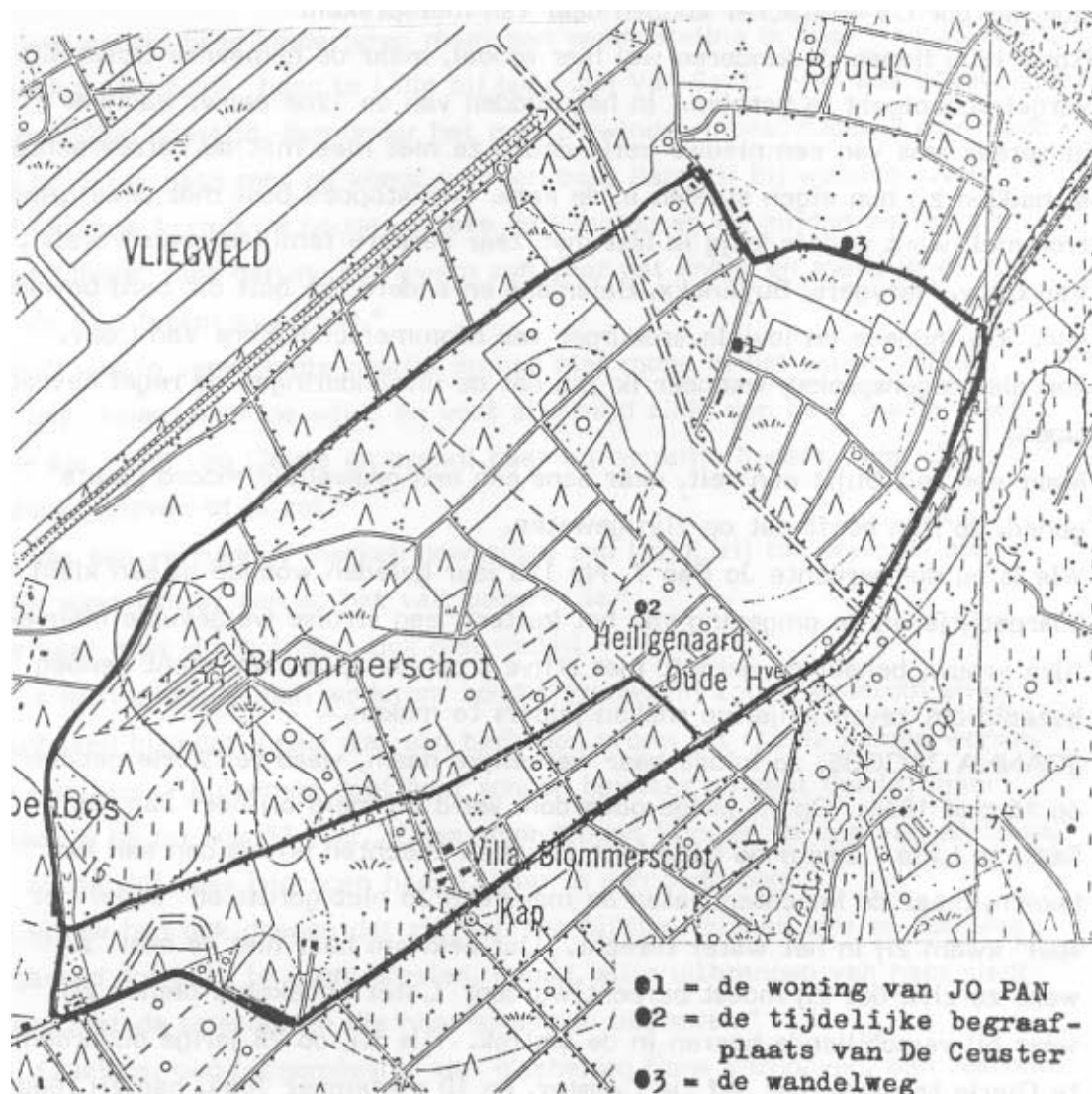
insert-reklame

Achtste jaargang Nr.29 maart 1990.

HEEMKUNDIGE BIJDAGEN NR. 31

OVER DE WREDE MOORD OP BLOMMERSCHOT.

DE VERSCHRIKKELIJKE AFREKENING VAN JO PAN.

Blommerschot, Bruel, Middelburg, Salven, Heiligenaard, alle zowat dunbevolkte gehuchtjes onder Oostmalle, die destijds toebehoorden aan de parochie van Wechelderzande, stonden niet altijd in "een geur van heiligheid" zoals Heyligenaert zou laten vermoeden.

De kinderen liepen hier school, ze werden in onze kerk gedoopt en de mensen

hoorden hier mis. In het koor van onze kerk bevindt zich nog een glasraam van de Heer van Blommerschot, De Neve. Deze had, rond de eeuwwisseling, een speciaal gestoelte, naast het altaar.

Meerdere beruchte personen zijn afkomstig uit dat oord.

Als de tijd het toelaat, als de opzoekingsdrang niet verflauwt en als de gezondheid prima blijft, komen we daar later weleens op terug.

Wat al moeilijkheden hebben onze vroegere pastoors ondervonden om daar de tienden los te krijgen. De Heer van Wechel, Jan de Proost, en de toenmalige pastoor De Meiracker konden daar van meespreken.

Rond 1900 liepen de kinderen wel hier school, maar de gemeente Oostmalle vergat schoolgeld te betalen. In het midden van de 19de eeuw, wanneer er sprake was van een nieuwe kerk, deden ze niet mee met de karrevrachten, al hadden zij hun eigen stoelen in de kerk. We stoppen best met deze grieventrommel, want anders krijg ik last met zeer eerbare families zoals Verelst, Van Looy, Herygers, Buylinckx, Balemans en andere die ooit dit oord bewoonden. De ingoede en joviale ereburger van Blommerschot, Fons Van Looy, zou niet tegenspreken wanneer ik zeg dat de uitzonderingen de regel bevestigen.

Maar een feit blijft een feit, daar eens een een gruwelijke moord plaats gehad. Jo Pan heeft dat op zijn geweten.

Wie is nu die beruchte Jo Pan? Nu 120 jaar geleden woonde in een klein boerderijtje, in de omgeving van het kasteel, een struise welgevulde mannelijke vrouw, behebt en getooid met stijve stoppels op de kin, dicht genoeg bezaaid om zeventienjarige snaken jaloers te maken.

JOANNA JACOBS, zo luidde haar werkelijke naam, werd te Gierle geboren op 16 mei 1836. Op 15 jarige ouderdom werd zij meid bij boer Jan Van Sent, te Lille. Daags na Lille kermis waren knechten en meiden aan het hooien, maar de knechten lieten de manzieke Jo niet gerust en "onder het spel" kwam zij in het water terecht. Dat bekwam haar niet te best, zij werd zo ziek dat zij moest berecht worden. Later opgeknapt diende zij weer bij verschillende boeren in de omtrek. Als zij, op 28 jarige ouderdom, te Gierle trouwde met Jef De Ceuster, op 10 september 1864, had zij reeds drie kinderen gehad waarvan er nog twee in leven waren.

Wie was haar man?

Jan Baptist De Ceuster, geboren te Halle op 20 juni 1810, maar later naar Pulderbos verhuisd. Hij werd "De Grote of Keustemanneke" genoemd.

Driemaal is hij gehuwd geweest. Geen vier maanden na het overlijden van zijn eerste vrouw trad hij opnieuw in het huwelijk, waarbij hij vijf kinderen kreeg

waarvan geen enkel kind drie jaar werd.

Zijn derde vrouw, werd, zoals gemeld, Jo Pan.

In het jaarboek 1982 van de heemkundige kring van Malle vinden we een zeer interessant artikel, geschreven door ere-gemeentesecretaris Fl. Bosch en Mark Van Den Cloot, waarin zij dit treurig verhaal vertellen, opgetekend door Mevr. Meeus.

Deze vrouw, Huberta Gavrain, geboren te Lille op 23 augustus 1827, maar woonachtig te Oostmalle, hield er een merkwaardig dagboek op na.

We laten haar aan 't woord: over Jo Pan en haar echtgenoot:

"Zij was van in haer kinderjaren maar een verstooteling in haar dorp.(Gierle). De vader verhuurde haar te Lille bij boer Jan Van Sent. Het was Lillekermis, dus in vollen hooytijd, dan onder het gras omwinden moest "Joske" ook mede naar de wijde gaan met de knegt van den boer daer zij bij woonde . . . van de Zondagsen kermis te houden waere de knekten en de mijden zat en zij lieten "Joske" niet gerust, het kwam zoo veer dat knegt en meyd in de rivier de Aag teregt kwaemen."

"Joske" was in eene slegte positie en had niet moge in het water vallen.

Den boer kwam naar de wijde en vont zijn mijd ziek, den boer laadde haer op de kar, rijdt op Gierle en brengt haer bij de arme ouders. Ider dagt, zij zouw sterven of is zot."

"Zij was een versukkelt mesken geworden, zoo krijgt zij tot drymael een kindje waer van er een op het velt geboren is."

Voor haar man is schrijfster ook niet mals :

"Nu is dien gierigen man wederom zonder vrouw, hij zocht wederom en op Steenhoven bij boer Kenis was een bedrogen vrouw uit Gierle komen wonen. Den Leelijken Keusterman doet haar schoon beloftes en zegt dat hij maer 40 jaar is en hij was 53 jaar. Dese sloor trouwt hem en de dag van de trouw zag zij dat hij haer bedrogen had; 13 jaar in den ouderdom."

"De vrouw had ook daegen dat zij niet just bij haer zinnen was en dan was zij gereed om alles te doen: steelen, liegen, alles uitbrengen van haer slegt gedrag met de smerlappen die haer kwaemen bezoeken."

Miel Grielens, oud-burgemeester van Wechel en Fons Verhoeven, een rasechte verteller, zegde me meermaals dat in die zalige tijd meer dan genoeg pak-dragers bij Jo aanlandden. Of het er altijd over "gelapte potten en pannen" ging kan en zal ik niet verder zoeken. Zij vertelden mij ook dat de kinderen en Jo meermaals in de winkel van Frans Van Roey (grootvader van Gabriëlle) kwamen. Waar nu de woning is van Jules De Walsche-Van Oeckel. Keusterman kwam meer bij de familie J.B.Sysmans-Van de Plas, waar hij hooi, stro, hout en graan verkocht. (Grootouders van Louis, Jules, Eveline en Martha Neefs, waar nu de bakkerij is van Pierre Neefs.) Keusterman kon de kinderen die Jo had voor zijn huwelijk moeilijk verdragen.

Het oudste kind werd verbrand aangetroffen in het huis en Jo betichtte haar man terecht van moord. Jef, zo werd Keustermanneken ook genoemd, werd daarvoor veroordeeld tot drie maand gevangenis te Antwerpen.

Meermaals verdween in de omgeving het wasgoed van de bleek. Eens betrapte de Wechelse veldwachter, Jan Grielens, haar op diefstal in een Wechelse boerderij. Weer was haar man de eerste om te bekennen dat Jo een dievegge was. Jo werd voor meerdere diefstallen veroordeeld tot drie maanden gevangenisstraf te Turnhout. Wanneer beiden, te voet van het tribunaal te Turnhout terugkeerden en zij in Vlimmeren Wechelse bekenden ontmoetten, spuwde zij haar gal uit op Jef die de diefstal had bekend en zij verklaarde dat "De Grote" Nieuwjaar niet meer zou halen. Wij zijn in de herfst van 1872. Onderweg kreeg Keustermanneken, als voorsmaakje voor wat volgen zou, een flinke rammeling van vrouw lief.

Wij zijn Nieuwjaar 1873 gepasseerd en Jo beval haar man het kapmes eens flink te slijpen want zij kreeg er geen hout mee kapot. Zij draaide de slijpsteen. Op driekoningen stuurde zij haar beide kinderen naar hun gewone winkelier Frans Van Roey. (winkelier, herbergier en schepen) Haat, bitterheid, schaamteloosheid en zedeloosheid, door armoede overmand, dit alles speelde samen, om haar man, waar ze niets dan miserie mee had gekend, van het leven te benemen.

Hoe???

De keel was heel doorgesneden, het gelaat vertoonde een diepe wonde, het hoofd was doorkerfd. Op dijen en benen telde men 53 wonden. Afschuwelijk: Zij sleurde haar dode man in een schuurken en veegde de bloedsporen zo goed mogelijk weg. Wanneer de kinderen uit Wechel dorp terugkeerden vermoedde de oudste dochter het ergste. Het was ook zij die de moord bekende aan een voorbijgaande schaapsherder en aan de veldwachter. Ondertussen had Jo haar man begraven in een nabij gelegen dennenbos. De kuil die zij gegraven had was te klein en daarom vond die wrede vrouw niet beter dan de benen te plooiën boven het naakte lichaam, om hem zo beter in die te enge kuil te kunnen wringen.

Bij bezoek van veldwachter of politie kregen zij telkens hetzelfde antwoord:

"De Grote is naar Rome om daar aan de paus zijn zonden te biechten."

Op een avond wanneer veldwachter en boswachter Jessen weer bij haar aanklopten was zij aan het aardappelen schillen bij een flauw smoutpeerke.

Zij blaasde het licht uit, onder het roepen van "Ga naar Rome als gij hem wilt zien."

Ik bespaar U het lange relaas op het Assisenhof te Antwerpen, waar ten minste twee Wechelaars als getuigen werden opgeroepen: Frans Van Roey, in wiens

winkel de kinderen zich bevonden wanneer het drama zich afspeelde en Angelina Van den Plas, vrouw Seysmans, deze had van De Ceuster geld in bewaring gekregen uit schrik voor Jo.

Jo werd ter dood veroordeeld, omgezet in levenslang. Zinneloos is zij gestorven te Bergen in 1880, amper 44 jaar oud.

Leon Herijgers kan nog de beuk aanduiden, waarin een kruis, een kerk en de letters W.D.Z. gegrift zijn, wat op :op WechelDerZande duidt, waarnaast de put gegraven werd om het lijk te verstoppen.

In de oude tijd moest zo iets eindigen met een zedeles:

"Mijn jonge vriend,
denkt na, voor je begint,
want je weet niet wat je aangaat,
als je op trouwen staat ....

Wat is lichter dan een veer?   ...stof :
Wat is lichter dan stof?   ...de wind :
Wat is lichter dan de wind?   ....de vrouw:
Wat is lichter dan de vrouw?   ... NIETS !!!

Wat me wel verbaast is dat JO PAN een Giels kind is. Laatst zei ik nog tegen onze pastoor, een geboren Gierlenaar : "Alle goeds komt uit Gierle..." We zullen onze zienswijze moeten herzien.

Jules Van Olmen

Bronnen:

Jaarboek 1982 Malle, Florent Bosch en Marc Van Den Cloot, "Moord in Blommerschot".

Soldatenblad De Zandfluit 1965, Jules Van Olmen, "Hoe Jo Pan door de mand viel."

DE WAAL AAN DE POORT VAN DE HEMEL.

Deze bijdrage werd ons ter hand gesteld door Petrus Geysen, die het van zijn moeder had.

Dit gedicht werd in 1908 voorgedragen in 't Goor (Heyst o/d Berg) ter gelegenheid van het Vormsel te Schriek, in aanwezigheid van kardinaal Mercier. Het is daarna niet meer aangeleerd noch voorgedragen).

Het gedicht werd vroeger elk jaar aangeleerd op school en het was niet op voorhand voorzien dat men dit gedicht zou voordragen.

Het meisje werd gevraagd om een gedicht te zeggen voor het hele gezelschap en ze heeft dit vrijwillig gekozen.

Te Lille werd dit gedicht in 1988 nog voorgedragen door Julia Van Den Eynde, (geboren op 14 juni 1896). Zij was één van de vormelingen in 1908 te Heist o/d Berg.

DE WAAL AAN DE POORT VAN DE HEMEL.

Er kwam eens een Waal aan de poort van de hemel
zo lomp als een rots en zwart als een kool.

Wie is daar vroeg Sint Pieter, wat duister gewemel.

Zeg zijt gij ook een van de schepselen Gods.

Op teken van ja kwam d'apostel wat nader
en zag dat hij waarlijk een aardeling was.

Wie zijt gij, wat doet gij, vroeg Petrus als ras.

Als dan sprak de Waal met een grote pretentie

"J'etais dans ma vie Chretien, wallon, liberal"

"Maar Walen", zei Petrus "wat zijn dat voor dingen?"

"Zo ken ik er geen in de hemelse woonst"

"De geesten die Gods grootheid bezingen

zijn nederig van aard en veel zachter van toon.

Ik heb waarlijk nog nooit van dit volk horen spreken.

Gij zijt zeker van 't Morengewest

of wellicht een neger der brandende streken,

waar dikwijls de cholera heerst en de pest.

Maar wacht hier een wijle ik zal eens gaan horen.

Ik zal eens naar Franciscus Xaverius gaan zien,

die heeft in zijn leven met bosmensen, wilden en Moren verkeer.

Dit kent U misschien?

De Waal stond verslagen "Wel Hoe" riep hij uit:

"Zijn wij hier niet bekend : Wij wereldberoemde voor jaren en dagen.

Wie onzer verwacht zich aan zulk compliment?

Sint Pieter, terug aan de ingang verschenen, sprak:

"Vriendschap, ik heb voor u nog geen bevel,

maar wandel eens zachtjes langs gene kant heen.

En zo, mocht het u bevallen, klopt aan de Hel".

Dat klonk door de wolken de duivel in d'oren.

"Neen, neen" riep hij uit. Geen Walen bij mij".

Nooit zal een Waal mijnen staart komen storen.

Ik heb mijn raad en ministers daarbij.

En gij zijt reeds van de hemel verzonden.

In het rijk van de hel wordt ge nog veel minder aanvaard.

Zo kent men de Waal, van de Hemel onwaardig, ja zelf van de Hel.

Hij reist naar de poort van het vagevuur en trekt aan de bel

Doch hetgeen ik U verhaal is voorwaar geen bedrog

Want luister eens even ..... RRRRRING .....

Hij belt nog.

*****

HET ZEVENDE JAARBOEK VAN DE HEEMKUNDIGE KRING NORBERT T

DE VRIJTER IS AF TE HALEN OP ZATERDAG 24 MAART IN DE GEMEENTE

LIJKE JONGENSSCHOOL RECHTE STRAAT 69 TE LILLE VAN 13.30

TOT 20 UUR.

HET NIEUWE JAARBOEK KOMT ER AAN .....

Wegens onvoorziende omstandigheden kon de voorstelling van ons zevende jaarboek niet op de geplande datum in februari doorgaan. Maar de voorstelling gaat nu ontegensprekelijk door op zaterdag 24 maart in de namiddag.

Men kan het jaarboek komen afhalen vanaf 13.30 uur tot 20.00 uur.

Om deze voorstelling enig cachet te geven komt stadsarchivaris de heer Harry de Kok ons een lezing brengen met als thema : "De Slag van Turnhout". Om 14.30 uur houdt de Turnhoutse stadsarchivaris zijn spreekbeurt in de lokalen van de gemeentelijke jongensschool, Rechtestraat 69, te Lille. Hier kunnen ook de jaarboeken bekomen worden en kan men zich opnieuw als lid laten inschrijven voor het volgende werkjaar.

Deze samenkomst zal ook gelden als jaarlijkse algemene vergadering van de heemkundige kring. Alle leden worden dan ook vriendelijk uitgenodigd op deze bijeenkomst.

We vragen onze leden om zo spoedig mogelijk opnieuw het lidgeld van 450 fr. te betalen (500 fr. als het jaarboek moet opgezonden worden). Zodoende kunnen we reeds starten aan de voorbereiding van ons achtste jaarboek. Het lidgeld kan ook overgemaakt worden op de rekening van de heemkundige kring Norbert de Vrijter 954-7353871-55, met vermelding van naam en adres.

Een greep uit de inhoud van het zevende jaarboek:

- de Banmolen van Gierle.(A.Verdegem)
- een zeldzame tin vondst te Poederlee.(M.Mees)
- uit het leven van dienstmeisje te Wechel.(R.Dillen)
- de zusters der Christelijke Scholen te Lille;(J.Aerts)
- een diamanten bruiloft te Poederee.(K.Van Peer)
- logementshuis "De Keizer" te Wechel. (R.Dillen)
- een geschil omtrent de Tiendklok te Poederlee(Fr. Verbiest)
- een Louis II de la Haye-orgel te Lille(W.Van den Branden)
- Puilse mollen te Poederlee.(W.Van den Branden)
- Ambrosiusgilde van Gierle en Slag van Turnhout(E.Peeters)
- de meester van het dorp te Wechelderzande(J.Aerts)
- het Nicolaasbeeld in de kerk te Gierle(W. Van den Branden)
- foto's uit de oude doos